

Reuniunea învățătorilor

Apare odată în lună.

Proprietar editor:
Reuniunea învățătorilor români
dela școalele popor. conf. ort. din
protopopiatele arădane I—VII.

REDACTOR:
IOSIF STANCA

Manuscrisurile și corespondența
se vor trimite redact. în Rosa,
u. p. Marospetres, ctul Arad,
iar abonamentele cassarnii Iu-
liu Grofșorean în Galsa-Vilăjos.

Comitetul de redacție:

Dim. Boariu, I. Borlea, Nic. Cristea, Teodor Cherechean, Pe-
tru Colten, Pavel F. Dărlău, Iuliu Grofșorean, Teodor Maris,
Ioan Crișan, Iosif Moldovan, Traian Măger, Dim. Olariu,
D. Popoviciu, George Pleș, Avram Sădean și Petru Vancu.

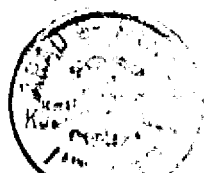
Abonament: pentru Ungaria 5 coroane. — Străinătate 7 coroane.

Educațiunea morală. *)

Autoritatea depinde numai de caracter sau, dacă
voiți alte cuvinte, vom zice, că atârnă de voință, de forță,
de coordinațiune. Profesorul trebuie să aibă o voință
calmă, o voință care judecă, care nu se supără, nu se
contrazice și nu amenință înzădar; iar nu o voință im-
pulsivă, ori slabă. Părinții, cari se ocupă prea puțin de
educația copiilor, cari se enervează repede, cari pedep-
sesc cu exces, dar uită curând pedeapsa dată, cari dau
direcțiuni contradictorii, întâiu un ordin apoi altul con-
trar, cari amenință pe copilul culpabil, dar nu execută
niciodată amenințarea și sunt cei dintâi, cari văd de spi-
ritele și obrăznicile lui, nu pot avea influință asupra
copiilor. Și nu e lucru de mirat, că le lipsește autori-
tatea, fiindcă aceasta e o consecință a lipsei de caracter.
Dacă voiți să aveți ascendență asupra copiilor, începeți
prin propria voastră educație, căutați să fiți oameni de
caracter și totul va urmă dela sine.

Copiii sunt destul de inteligenți, ca să-și facă re-
pede o judecată aproape exactă asupra cuiva. Profesorul
va căută înzădar să simuleze caracterul pe care nu-l are.

*) Din „Les Idées modernes sur les enfants“ de Alfred Binet.

Am cunoscut profesori, cari înălțau tonul, loviau în catedră așa de tare, cașicând ar fi fost surzi și dădeau pedepse cu nemiluita, dar cari erau ascultați numai atât timp, cât elevii lor erau sub regimul teroarei. Peste puțin această autoritate simulată eră distrusă; nimeni nu se mai temeă de dâșii și pedepsele lor n'aveau nici un efect. Acești profesori ar puteă fi comparați cu acei medici, cari, cu tot abuzul de ordonanțe, nu pot câștigă încrederea bolnavilor. Cu totul altfel stau lucrurile față de cel care posedă un caracter ferm. El nu ridică vocea și par'că nici nu se preocupă de disciplină; dar când e de față toată lumea se poartă bine și când vorbește e tăcere absolută. Când se prezintă ocaziunea râde și glumește cu elevii săi, devine prietinu lor, le ascultă plângerile, le dă libertatea de a discuta cu el și nimic nu-i poate micșorâ prestigiul. Semn particular: el nu pedepsește nicio dată, ca să zicem așa. E evident, că un profesor are o autoritate cu atât mai mare, cu cât întrebuințează mai puține pedepse pentru a menține a disciplină perfectă.

Mijloacele educative principale, de cari dispunem pentru a influență asupra organismului copilului sunt în număr de trei, adeseori ele se combină; dar pentru a le descrie, trebuie să le separăm. Aceste mijloace sunt:

1. *Abținerea.*
2. *Mijloacele represive.*
3. *Mijloacele excitătoare.*

1. *Abținerea* este aproape aplicațiunea principiului cunoscut în economia politică sub numele de „*laissez passer, laissez faire*“ *). E vorba dar de o abținere binevoitoare și cugetată și care, bineînțeles, are o anumită limită.

Când copilul vrea să facă o faptă, ce poate aveă urmări rele, fie pentru sine, fie pentru alții, e bine să-i

*) Lăsați să treacă, lăsați să facă. I

lăsăm toată libertatea, pentruca el să sufere consecințele naturale ale acțiunii sale.

Legouvè ne povestește, că într'o zi călătorind în tren cu una din fetițele sale și aceasta văzând fragi a vrut să mănânce. Tatăl, care se temeă de stomacul copilei, i-a zis: „Mănâncă, dar să nu te aud văitându-te, că te doare stomacul“. Copila nu putu rezista tentațiunii, mănâcă și se îmbolnăvi. Boala fu o urmare naturală a imprudenței sale și desigur, că indigestia e o lecție excelentă. Tot așa, când un copil vrea să se joace cu foarfecile, cu un cuțit, ori să aprindă bucăți de hârtie, îl vom face atent asupra primejdiei ce-l așteaptă și-l vom lăsa în pace; dacă se va răni puțin, aceasta-l va învăța minte.

Spiritul fricos al părinților francezi, cari îngrijesc de sănătatea copiilor mai mult decât de educațiunea caracterului lor, nu practică niciodată abținerea, atât de mult recomandată de Rousseau.

Englezii procedează cu totul dimpotrivă și desigur, că Spencer exprimă o opiniune specific englezească, când ne recomandă să nu ferim pe copii de consecințele naturale ale actelor. Aceste consecințe sunt cu atât mai instructive, cu cât sunt mai naturale. El preferă sancțiunile naturale, sancțiunilor artificiale, pe cari noi le legăm într'un chip oarecare de anumite acte, supunând pe copii la anumite pedepse. Prin urmare, dacă un copil își rupe jucăria ori își deteriorează îmbrăcămintea, el nu e de părere să-i luăm azi masa, iar mâne să-i cumpărăm altă jucărie și alte veșminte, ci să-l lăsăm să sufere urmările greșelilor sale, să-și cumpere cu banii lui o altă jucărie, iar dacă nu are bani, să fie lipsit de jucărie și să umble cu hainele rupte. Aceasta însemnează ceva mai mult decât educația propriu zisă, e un învățământ filozofic, căci nimic nu poate da copilului mai bine sensul vieții și sentimentul responsabilității și mai ales noțiunea, că lucrurile sunt bune sau rele numai prin rezultatele lor salutare ori vătămătoare. Ne revoltăm

contra pedepselor artificiale impuse de capriciul unui profesor și prin urmare urim profesorul sau devenim dușmani ai părinților; dar pricepem mai bine sancțiunile existenței, simțim mai mult logica lor imperioasă și ne supunem lor din toată inima.

Se află mult adevăr în acest sistem de educație și de fapt în toate țările, copiii sunt supuși lui în mod parțial, căci oricât ar fi ei de supravegheați și protejați decâtă părinții fricoși, nu pot să fie sustrași niciodată, în mod complet, desub consecințele greșelilor; puțină lipsă de atenție are ca rezultat un pas greșit și ca urmare o cădere. Pedeałtăparte, cei mai mulți copii trăind în societatea camarazilor de aceeaș vârstă cu ei, personalitățile lor se întâlnesc, se isbesc, se rănesc și se deprind să se stăpânească și să se supună voinții majorității. În felul acesta copilul pricepe, că actele lui au nu numai o sancțiune naturală, ci și una socială și nu există educație mai excelentă decât această educație. Copiii, crescuți în mod solitar, simt mai târziu lipsa acestei prime lecțiuni a vieții și simt mare greutate spre a se acomoda mediului social, dacă nu s'au pregătit în mediul colegilor.

Admițând acestea, ne simțim datori să adăugăm, că principiul abținerii nu poate constitui un sistem complet de educație. În primul rând consecințele ar fi prea brutale, sunt acțiuni primejdioase, care nu trebuie permise unui copil niciodată. Dacă în timpul unei excursiuni în munți se apropie prea mult de o prăpastie, îl vom trage de braț; dacă intră în cabinetul de fotografiat și vrea să bea o soluție de cianură de potasiu, nu-l vom lăsa să facă acest lucru, sub cuvânt, că se va învăța minte. Trebuie dar să intervenim, din timp în timp, pentru a îndulci unele dintre sancțiunile prea riguroase ale naturii. E de discutat, dacă ansamblul celorlalte sancțiuni este suficient pentru formarea caracterului și a moralității. Cei cari admit acest principiu, trebuie să presupue în mod implicit, că viața poate deveni o

școală de înțelepciune și de bunătate; noi însă credem, că deși ea ne oferă lecții destul de precise, pentru a ne fi folositoare, totuș bunătatea și moralitatea depind de un ideal, care plutește deasupra-i. În orice caz, e lucru indiscutabil, că atunci, când avem să instruim și să educăm un copil sau o clasă întreagă, este imposibil să așteptăm, ca natura să intervie, spre a arăta copiilor urmările actelor lor; trebuie să intervenim noi înșine fără a pierde timpul. În această privință îmi amintesc o observațiune, care mi-a fost spusă de altcineva și care e o aplicațiune nemiloasă a sistemului lui Spencer. Un tânăr fusese internat într'un pension clerical. Băiatul era însă foarte puțin religios și găsea plăcere nu numai în turburarea clasei, ci și în glumele de prost gust, ce le făcea pe seama religiei. Preoții ar fi putut să-l dea afară; dar ei l-au pedepsit în alt mod și cu mult mai crud. Nimeni nu se mai ocupă de el, nimeni nu-l ascultă la lecție. La vârsta de 18 ani, când părăsi pensionul, băiatul era cu totul ignorant. Aceasta fu o pedeapsă teribilă, care îl făcu să sufere toată viața.

Din sistemul abținerii vom lua dar numai ceea ce servește la desvoltarea responsabilității copiilor. Formula exactă nu este așadar „laissez faire“, ci ea constă mai ales în faptul de a conduce lucrurile în așa chip, încât copilul să simtă cât mai des posibil consecințele actelor sale.

Acest spirit nou poate fi introdus și în școală, trebuie să mai mlădiem regulile cele inflexibile, să nu facem din copii simple automate, să le lăsăm mai multă spontaneitate și mai multă responsabilitate; în loc să impunem elevilor, în mod constant, o anumită cantitate de muncă și acelaș mod de executare, le vom lăsa mai multă latitudine și le vom pretinde numai acelaș rezultat. În felul acesta, un studiu, oricare ar fi, nu va avea o durată determinată și egală pentru toți; fiecare elev va întrebuința vremea ce-i va conveni. O reformă la fel ar avea ca rezultat, că lis'ar cere funcționarilor nu un anu-

mit timp de prezență, în care ei stau mai mult degeaba — ci o anumită cantitate de muncă și tot pentru aceleași motive am vrea, ca durata serviciului militar să fie proporționată cu rezultatele educației militare. Desigur, că aceste reforme nu sunt ușoare de îndeplinit și în aplicarea lor vom fi împiedecați de multe dificultăți. Dar trebuie încercate, fiindcă ele dezvoltă foarte bine inițiativa și responsabilitatea.

Să luăm acum cazul cel mai frecvent, acela în care educatorul e obligat să intervieve în mod activ pentru a modifica conduita elevului. Dupăcum am spus, el va întrebuința fie procedee represive, fie procedee excitatoare; și unele și celelalte sunt și fizice și morale. Însă nu trebuie să ne lăsăm înșelați de cuvinte. Dupăcum întreaga educație este un adevărat sistem de acțiune morală, tot așa, toate procedeele educative, sunt mai ales procedee morale. Celece par, că sunt în mod esențial fizice, sunt astfel mai puțin decât ne imaginăm chiar; ceeace ele au material valorează numai ca sugestiuine, ca simulacru, acțiunea lor atârând de ideile ce ele deșteaptă și de valoarea ce li se atribuie. O lovitură, de pildă, dată unui câne, ori unui copil poate să fie eficace, dar aceasta atâră mai mult de sugestiunea unui „ce” vag, misterios, amenințător, decât de durerea fizică. Ceeace ne dovedește aceasta e faptul, că putem să dăm în focul unui joc și văzând unui copil ori unui câne lovituri destul de tari și ei să fie totuș veseli, fiindcă aceste lovituri n’au valoarea unor pedepse. Tot așa recompensele sunt eficace, nu atât prin senzațiunile de plăcere ce procură, cât mai ales prin bucuria ce produc. Mă refer la aceia, cari când erau copii au fost recompensați cu o prăjitură ori cu alte lucruri plăcute; prețul acestor recompense nu constă în senzațiunea gustativă atât de scurtă și de neînsemnată, ci în așteptarea, în surpriza și în modul cum li s’a făcut darul și în emoțiunile cari l-au însoțit. Cred dar, că e mai folositor să întrebuințăm mai mult mijloacele morale de care noi dispu-

nem: aceste mijloace sunt mai bogate, mai variate, mai eficace; după părerea mea, mijloacele fizice trebuie să fie numai ca niște momeli, niște simulacre ori simboluri.

2. *Mijloacele represive.* Constau mai ales într-o impresiune neplăcută, penibilă, deprimată și dureroasă, pe care căutăm s'o producem în sufletul elevului. Această impresiune fiind unită, asociată cu anumite acțiuni, deturneză pe elev și-l împiedecă dela lucru sau fiind asociată cu anumite abțineri îl împinge la muncă. Dar influința depresiei trebuie evitată, fiindcă ea e o mare cauză de pierdere de energie pentru organism. Prin urmare, dacă nu putem suprima, în mod complet, mijloacele represive, trebuie să ținem seama, că ele sunt mijloace de ultimul rang și ca atare să le economisim.

Nu sunt pentru pedepsele corporale, fiindcă nu intră în moravurile noastre și distrug sensibilitatea. Recunosc totuș, că o lovitură surpriză produsă prin o violentă sau simulacrul unei violente au câteodată cele mai bune efecte. Cineva îmi povestea, că într'un pension se găsea un copil foarte iritabil, pe care-l apucă din timp în timp o mânie înspăimântătoare și asupra căruia numai o singură persoană avea atâta autoritate, încât să-l poată liniști. Într'o zi îl apucă accesul într'o vreme când acea persoană era absentă. Un profesor de engleză, care tocmai trecea pe acolo, fără a ezita, însășcă copilul, îl desbracă, îl așează sub pompă și începă să pompeze apă peste el. Această mică încercare hidraulică avu un succes complet, copilul fu vindecat; deatunci n'a mai avut nici un acces de mânie atât de violent. Altă întâmplare, pe care mi-a comunicat-o unul dintre cei mai buni profesori. Când era profesor de liceu, avea un elev care-l privia totdeauna cu un aer sarcastic. Într'una din zile, pierzându-și răbdarea, profesorul merse la elev, îl prinse de brațe și-l sguđu cu putere. Această manifestare de energie uimi pe elev, cutoatecă nu era o pedeapsă corporală, ci numai o surpriză. Din acea zi se întâmplă o schimbare completă; elevul își schimbă atitudinea și

deveni ascultător, supus și muncitor. Azi, ajuns un inginer distins, își amintește încă lecția primită și e recunoscător profesorului său.

Acelaș efect deprimant poate fi obținut folosind numai efectul moral al procedului fizic. O dojană făcută cu voce severă și solemnă înaintea unui public numeros, umilește foarte mult pe copiii cu un amor propriu mai dezvoltat. Acest fel de admonestare se face într-o școală în toate sâmbetele și poartă numele „*passer à la parade*”. Deasemenea e foarte bun procedeul de a pretinde delicvenților să-și ceară scuze, sau să caute a repara răul făcut. Bineînțeles însă, că dojana înaintea altora trebuie s'o facem numai când suntem siguri de aprobarea lor; căci altfel n'are nici un efect. Dojana tatălui are puțină influență asupra copilului său, dacă mama îi ia partea și-l susține contra tatălui.

Mulți copii trebuie tratați în mod izolat. Fiecare știm, ce influență enormă exercităm asupra unui copil, dacă-l chemăm în cabinetul directorului și mai ales dacă l facem să aștepte și-i vorbim cu gravitate și cu un ton apăsător. Copilul e dezarmat, neliniștit de ceea ce-l așteaptă, inima-i bate și el nu-i capabil de cea mai mică rezistență, așa, că acum e momentul cel mai potrivit de a influența în mod puternic asupra lui. Acum e momentul pentru obținerea confidențelor și a mărturisirilor; interogând pe copil cu pricepere și amestecând afirmațiuni printre întrebări putem afla multe; ne trebuie o artă specială spre a obține mărturisiri. Dar nu trebuie să abuzăm de acest procedeu, căci confesiunea este o practică cam primejdioasă; ea moleștește spiritul elevului și-l împinge spre fapte, cari trebuie uitate și câteodată procură unora o plăcere josnică. Un alt mijloc foarte bun constă în a apela la bunele sentimente ale copilului pânăcând reușim să-l înduioșăm. Directorul unei școli îmi spunea, că având să facă educația unor fete, cari la vârsta de 13—14 ani deveniau nesimțitoare și răutăcioase, căută să le vorbească mereu despre supărarea ce produceau

părinților; unele rămăneau nemișcate, dar îndatăce el reușia să le facă să plângă, cauza eră câștigată.

Aceste mijloace morale, cărora unii le dau prea puțină însemnătate, mi se par cu mult mai bune decât notele rele, arestul și pedepsele, pe cari unii profesori le distribuie ca niște mașini automate.

Neapărat, că sunt împrejurări, când pedepsele sunt indispensabile, dar în acest caz ele trebuie date cu judecată, nu trebuie să pedepsim pe toți elevii în acelaș fel; pentru unii o mică pedeapsă e deajuns; pecând un elev pedepsit mereu se obișnuște cu pedeapsa și devine nesimțitor. Să se întrebuințeze cât mai mult sistemul excelent, care-i permite copilului să-și repare greșala. Îndatăce a greșit, copilul e prevestit că va fi pedepsit; dar dacă se poartă bine pânăla sfârșitul clasei, i se va ridica pedeapsa. Am văzut acest sistem întrebuințat în mai multe școli și mi se pare excelent. El e mai mult un mijloc excitător, decât un mijloc de deprimare.

I. C. Bratu.

„F. Șc.”

Discursul contelui Tisza referitor la școale și învățători.

Asigurarea existenței școalelor confesionale și supraveghierea lor.

„Ce se atinge de școalele *poporale confesionale*, cum spunem, — zice Tisza — am respins chestia revizuirii legii, dar am făcut declarațiunile următoare (cetește): „La școalele *poporale confesionale* guvernul se va reține delă orice procedură, care fără cauză și fără trebuință periclitează existența școalelor confesionale; iar dreptul de supraveghiere, garantat în legi și astfel și în art. de lege 27 delă 1907, îl va exercia, față de școalele acestea, cu toată obiectivitatea și bunăvoința. Ce se atinge de dorința referitoare la modificarea legii, ea în parte e de prisos, pentru că alineatul 3 din §-ul 2 al art. de lege l-a scos din vigoare art. de

lege 16 din 1913, în urmarea căruia aplicarea provizorie a indivizilor fără diplomă învățătoarească nu se lovește de piedecă legală. Iar puterea §§-lor 28 și 29, chiar în înțelesul dispoziției legii, înceată cu finea anului 1912

Suprema inspecționare de stat, ingerența câștigată pe urma ajutorului de stat, dreptul de supraveghiere: guvernul trebuie să și-le conserveze față de școalele române, tot așa ca și față de toate celelalte școale confesionale, căci doară intrând raporturi pașnice, fără indoeală, că toate acestea le va exercia fiecare guvern cu cea mai largă bunăvoință.

Copiii maghiari se vor despărți de copiii români.

Va căută guvernul, că acolo, unde școala poporală confesională cu limba de propunere românească e cercetată de copii de limba maternă maghiară, aparținători altei confesiuni, în număr mare, să se îngrijească de cerințele culturale ale acestora prin înființarea de școale de stat, prin ce apoi își pierde puterea dispoziția dificultată din §-ul 18. Anume, după §-ul 18, dacă 20%, din copiii umblători la școală le dau Maghiarii, instrucția trebuie să se facă în două limbi, ceea ce înseamnă într'adevăr, *că nici într'o limbă nu se poate instrui cu rezultat*. Iar dacă copiii maghiari trec peste 50%, limba de instrucție e cea maghiară. Eu aflu, că acolo unde sunt atâția copii maghiari, e mai corect și cîn punctul de vedere al politicei culturale maghiare, dacă se ridică școala de stat, și iarăș, *e de prisos pe astfel de căi lăturalnice să despoiem pe cei de limbă română de limba lor maternă în ce privește planul de învățământ al școlii lor confesionale*. (Cetește): „Al doilea alineat al aceluiaș paragraf nu are apoi peste tot însemnătatea, că acolo, unde din orice motiv înceată școala de limbă nemaghiară, n'ar putea fi ridicată mai târziu școală confesională de aceeaș limbă. Legea nu atinge dreptul autorităților române bisericești în această privință și guvernul le recunoaște cu prevenire“.

Reînființarea școlii confes. și planul de învățământ.

Anume, se spune în paragraf, că acolo, unde limba de instrucție la vreo școală a devenit cea maghiară, nu poate să de-

vină școala de nou școală cu limbă de instrucție nemaghiară. *Dar asta nu înseamnă, că unde ar încetă școala, iar mai târziu în urma raporturilor schimbate, se poate de nou înființa, ea să nu poată fi de altă limbă de propunere, dacă acolo e altă limbă maternă.* (Cetește): „Paragraful 19 peste tot nu înseamnă aceea, că obiectele înșirate acolo au să fie propuse în limba maghiară, — aceasta a fost adecă o neînțelegere — ci să ordonează numai, că atât acestea, cât și limba maghiară, să se propună după planul oficios de învățământ. Îi trucidă s'ar putea ridică excepțiuni acceptabile obiective încontra planului oficios de învățământ, guvernul e gata a le face obiect de meditare cu deplină bunăvoință.

Întregirea salarelor învățătoresți.

Din punctul de vedere al întregirii salarelor învățătoresți, școalele cu limbă de instrucție română *cad sub o tratare egală cu celelalte*, atât cu privire la stabilirea sumei, cât și la modalitatea întregirii de salar. În privința aceasta guvernul nu se poate abate dela procedura urmată în general până acum, nici față de școalele române. (Aprobări).

Veți binevoi a ști, deci e de prisos a pierde timpul cu explicații, că mereu-mereu se ridică din unele cercuri confesionale dorința, ca toate întregirile acestea să se predea autorității bisericești, ca autoritățile bisericești să le împartă. Întregul nostru sistem nu e pus pe principiul acesta, ci pe acela, ca atât întregirile preoților, cât și ale învățătorilor, adausele de etate etc. să se dea respectivilor ad personam, și dela aceasta nu suntem aplicați nici acum a ne abate. (Aprobări).

Inspectorii școlari.

Spunem mai departe următoarele (cetește): „Controla asupra școalelor populare confesionale trebuie să o exercizeze autoritățile de supraveghiere, de stat și confesionale, fiecare în cercul său de competență; e însă foarte de dorit, ca acestea, unde numai se poate, în bunăînțelegere, sprijinindu se împrumutat, să-și implinească chemarea, și guvernul va căuta din tot adinsul, ca să fie aplicați astfel de inspectori de școale, cari au simț și față de instrucția română“. (Aprobări).

Suplinirea lipsei de învățători.

În constăturile avute în cursul lunii ianuarie și în primele zile ale lui februarie, unele chestii singuratiche au fost lămurite în mod și mai detaliat. Însemnările mele făcute despre acestea sună astfel. (Cetește): „Pentruca la școalele confesionale, în urma lipsei de învățători, să nu stagneze instrucția, ministrul de culte și instrucțiune publică va permite în cazuri motivate obiectiv, pe baza legii, ca în postul de învățător ordinar să poată funcționa un învățător ajutător și mai mult decât un an”.

Edificiile școlare.

Apoi a fost amintit cazul, că de multeori sub titlul, că edificiul școlar nu e corespunzător, se închid școalele în comunele sărace, iar edificiu mai corespunzător poporațiunea respectivei comune numai prin o îngreunare neproportionată ar putea ridica. Trebuie să fac observarea, că din viața practică administrativă ne-am convins, că cazul de fapt s'a întâmplat în unele locuri. Ne-am convins, că sub titlul ridicării de școale comunale, singuratichele comune sărace ar fi obligate la ridicarea unor zidiri costisitoare, cari ar duce la ruină respectivele comune. Abstrăgând deci dela toate celelalte, e datorință elementară pentru autoritățile guvernului, și în privința aceasta mult stimatul meu amic, domnul ministru de culte, așa și procedează, cu toată energia, fără considerare, că de ținuturi dece limbă e vorba: caută să împiedece împovărarea comunelor sărace cu zidiri pentru raporturile lor materiale — luxurioase. În privința aceasta puteam deci liniștit să spun, că (cetește): „Cu privire la edificiile școlare existente, va fi aplicat cu echitate §-ul 27 din art. de lege 30 dela 1868, și pentru evitarea stagnării instrucției va fi permisă întrebuințarea în mod provizoriu și a localurilor mai puțin corespunzătoare, înțelegându-se de sine, că edificii, cari stau să se prăbușească, și sunt periculoase pentru viața și sănătatea elevilor, nu pot fi folosite spre scopuri școlare. La ridicarea de edificii nouă școlare, nu se vor ridica pretenziuni, cari trec peste strictul necesar și scumpesc edificarea. Cerințele față de școalele dela sate vor fi stabilite cu considerare la aceste puncte de vedere.

Propunerea limbei maghiare.

Dispoziția din §-ul 19 al art. de lege 27 din 1907, că limba maghiară trebuie propusă în astfel de măsură, ca copilul de buze nemaghiare, terminând clasa a patra, să și poată exprima gândurile în ungurește, cu graiul și în scris, la înțeles, nu va fi explicată peste textul legii astfel, ca dela copilul de etatea aceea să se ceară, să exprime în limba maghiară noțiuni ce trec peste lumea gândurilor sale, și nici precisitatea, care trece peste dezvoltarea intelectuală medie a copiilor de etatea aceea. Peunde sunt respirați Maghiarii, copiii de limbă maternă maghiară vor primi instrucție prin înființarea de școale de stat, sau pe altă cale potrivită, și astfel devine delăturată și acea îngrijorare a Românilor, că pe baza §-lui 18 din art. de lege 27 dela 1907 școalele confesionale cu limba de propunere română, cu considerare la elevii lor maghiari, în parte sau peste tot vor fi prefăcute în școale cu limbă de propunere maghiară. Se repetează apoi aceea ce spuneam, că *la școalele confesionale, despre cari se dovedește în mod potrivit, că prefacerea lor din școale confesionale române în școale cu limba de propunere maghiară s'a întâmplat la timpul său prin seducerea comunei bisericești, gravamenul născut astfel va fi sanată*.

Ni s'a arătat adecă, prin înșirarea de două ori trei cazuri concrete, că cu seducerea persoanelor dela conducerea bisericii, cari nu știu ceti și scrie, a fost acceptată declarația, despre care ei nu știau că ce conține, în care însă se spuneă, că ei prefac școala în școală cu limba de propunere maghiară. Am spus deci, că unde se poate dovedi, că factorii respectivi pe o astfel de cale nepermisă au fost seduși, nimic nu e mai simplu decât a face reparația. „Hotărârile însă, cari au fost aduse la timpul său în mod conștient, în senzul clar al art. de lege 27 dela 1907, ulterior nu se pot modifica și cu privire la limba de instrucție maghiară, starea de astăzi de lucruri rămâne și mai departe în vigoare“.

Ajutorul de stat se poate detrage numai pentru scăderea aflată în persoana învățătorului.

S'a mai adus un gravamen important, anume, că atunci, când un post de învățător ajunge să fie vacant — binevoii a

permite să spun toate amănuntele, căci cred, că așa e corect — la vreo școală confesională poporală, și în publicarea de concurs e luată ca întregire de salar suma dată ca ajutor de stat antecesorului respectivului învățător, dar în cursul vremii, sub un alt titlu oarecare, se face amestecare în raporturile școalei și i se detrage ajutorul de stat, de ex. din lipsa recvizitelor, ori pentru insuficiența edificiului: susținătorii de școală pe urma publicării concursului ajung în obligament față de învățător, căruia trebuie să-i dea, în urma detragerii ajutorului de stat, din propria lor putere salarul, luând asupra lor o sarcină, care pricinuește cu adevărat ruina materială a lor. Cu privire la acest caz am combinat o rezolvare practică, foarte simplă, care sună astfel: „Dacă vreun post învățătoresc devine vacant în urma îndepărtării învățătorului, care primă mai înainte ajutor de stat, susținătorii de școală au să se adreseze în mod prealabil, în înțelesul alineatului ultim al §-lui 15 din art. de lege 27 dela 1907, pentru stabilirea și pe mai departe a condițiunilor obiective cerute pentru ajutorul de stat ministrului de culte și instrucțiune publică, și dacă ministul stabilește existența condițiilor obiective, atunci la anunțarea învățătorului numai exclusiv persoana acestuia poate forma obiect de cercetare. O astfel de procedură prevăzută și din partea legii, și o astfel de executare echitabilă, va face să fie încunjurată îngreunarea insuportabilă a comunității bisericicești, pe urma neacordării ajutorului de stat“. Adecă, comunele să aducă întâiu în curat chestia, dacă este piedecă obiectivă pentru acordarea ajutorului de stat. Dacă nu e, aleagă învățător, căci atunci numai pentru greșeala aflată în persoana învățătorului poate fi detras ajutorul de stat, când apoi natural, că învățătorul trebuie să poarte consecvențele. *„Împrejurarea singură, că în o comună oarecare este școală de stat, nu formează piedecă spre a se împărtăși de ajutor de stat și școala confesională română de acolo, dacă condițiunile obiective cerute există“.*

Acesta e întregul complex al diferitelor dispozițiuni, pe care le-am pus în vedere cu privire la școalele confesionale.

Limba naționalităților în școalele poporale de stat.

Urmând datorinței, m'am ocupat cu chestia aceasta în scurtul timp, decând de nou mă aflu în postul acesta. Nu pe calea apa-

ratului oficios m'am ocupat, ci am rugat pe acei stimați amici ai mei, cari trăesc afară la sat, între poporul nemaghiar al țării, pe aceia despre cari știu, că posed încrederea poporului, despre cari știu, că pot înțelege o adevărată gândire a poporului, să știri-cească ei în direcția aceasta, și pot să spun, că din toate părțile țării am primit răspunsul unanim, că mai ales prin cercurile germanimei cu gândire atât de patriotică stă ascunsă o nemulțămire, care până acum nu s'a arătat în mod mai pătimăș, dar care aduce în conflict intern o parte a lumii lor sentimentale cu cealaltă parte, care trage spre patria maghiară și națiunea maghiară, iar aceasta aduce în adevărat contrast sufletească lumea lor sufletească, până aci atât de mulțămită și atât de unitară, astfel, că eu cred, că noi trebuie să ne ocupăm foarte serios cu problema, *ca în școalele populare de stat ori în școalele populare cu limba de propunere maghiară, cari nu sunt ale statului, din ținuturile naționaliste, să deschidem un teren oarecare pentru valoarea limbei materne.* (Aprobări vii).

Amintesc aici numai un lucru. Ochiul meu e îndreptat spre micile agitațiuni, până acuma ascunse, din cercuri foarte înguste, îndreptate spre inficierea sufletului nemțimei. Știu eu foarte bine, că în Ungaria câteva existențe nemulțămite, neisprăvite și câțiva, cari vânează după popularitate ieftină și cu mijloacele demagogice ale popularității ieftine vreau să se valorizeze, niște ștrebări, se ocupă cu aceste lucruri. Așanumitul pangermanism, încă nu e astăzi de însemnătate. Știu însă și aceea, că a succes a fi deșteptat, atât în marele imperiu german, cât și între germanimea din Austria, interesul față de lucrul acesta. Știu și aceea, că agitația aceasta cerșește bani din străinătate; știu și aceea, că cu totul fără succes, și că se va reduce la neînsemnătatea pe care o merită, în momentul, în care acest singur motiv de nemulțămire îl scoatem din mână germanimei. (Aprobări vii).

Dar simțesc, că aș săvârși act de ușurătate, dacă nu aș lua în mână rezolvarea acestei chestiuni; simțesc, că în cazul acesta într-adevăr am face accesibil sufletul germanimei maghiare, atât de patriotice, pentru aceste seduceri, cari, binevoii a fi cu atențiune, iată cum s'a întâmplat și până acuma. Agitatorii aceștia știu foarte bine, că de germanimea maghiară nu se pot apropia

cu agitațiuni politice, contra maghiarimel. Întemeiază deci ziare economice. Stropesc în holda bunului amic economic și încep apoi să samene câte o observație precaută, în legătură cu limba maternă. Urmăresc cu atențiune lucrul și pot să spun, că până acuma singurul obiect, pentru care s'a dat atacul, *a fost școala*, anume, că limba germană peste tot *nu se poate valoră* în școale cu limba de propunere maghiară. Se vede deci, că acesta e călcâiul lui Achile, unde poate fi vulnerată gândirea patriotică a Nemților din Ungaria.

Aici trebuie deci să luăm în mână modalitatea simplă, ușoară de sanare, dacă voim să nu se clatine unul dintre cei mai tari și inevitabil necesari stâlpi ai politicei naționale maghiare. (Aprobări). Din acest punct de vedere, dar și din acel punct de vedere că, *respectez din toată inima mea și dorințele și năzuințele referitoare la aceasta ale celorlalți cetățeni naționaliști de buze negermane ai țării*, am căutat cale și mijloace, de a deschide o modalitate pentru împlinirea acestor dorințe, fără vătămarea limbei de propunere în instrucția maghiară de stat. Și în privința aceasta ne-am pus pe acel punct de vedere: „*că guvernul se va îngriji, ca în astfel de școale de stat, în cari se află în număr mai mare de copii aparținători vreunei naționalități din patria aceasta, aceștia să se împărtășească de instrucție și în propria lor limbă maternă.* (Aprobări). Se vor lua deci dispozițiuni corespunzătoare, ca din pedagogii să iasă în număr suficient învățători de școale populare, cari știu limba naționalistă vorbită în masse mari în țară, prin ce se face cu puțință instruirea copiilor în limba maternă; cum și aceea, ca comunicarea între învățători și copiii dați la școală, la început, până nu cunosc din destul limba maghiară, să se poată face în limba acestora“. (Aprobări. Iosif Siegescu: Ideal pedagogic!)

Limba română în școalele de stat și comunale și preparandii.

Tot despre aceasta în însemnările de mai târziu stau următoarele (cetește): „*La școalele de stat, precum și la școalele comunale și între acestea la cele grănițarești cu limba de propunere maghiară, se va introduce pe seama copiilor de limbă maternă română limba română, ca limbă auxiliară și ca obiect auxiliar de învățământ, în scopul, ca să se ușureze progresul copiilor de limbă*

maternă română și ca să se învețe și în limba lor maternă scrisul și cetitul". Deci obiect de învățământ întru atâta, ca să poată învăța scrisul și cetitul. (Cetește): „Pentru a face aceasta cu puțință, într'un număr potrivit de pedagogii să introducă limba română și chiar și până se va arăta efectul acestei dispozițiuni, împărțirea de oficiu a învățătorilor aflători în serviciul statului și cunoscători de limba română se va face astfel, ca ei să ajungă în ținuturi locuite de Români". (Aprobări).

Exerciții intuitive.

(Cl I.)

(Continuare).

Trebuințele corpului omenesc.

Nutremântul sau hrana.

Ca să putem trăi trebuie să mâncăm. Mâncările mai însemnate sunt: pânea, supa, carnea, mămăliga, laptele, brânza, untul, smântâna, ouăle, slămina, mierea.

Dintre legume: fasolea, mazărea, varza, cartofii, morcovii, ridichea, ceapa, ș. a. Dintre poame: merele, perele, prunele, ci-reșele, piersecile, vișinele, agrișele, murele, strugurii ș. a. Ca să putem trăi mai avem lipsă să și bem. Beuturi sunt: apa, vinul, berea, vinarsul, ceaiul ș. a. Beutura cea mai sănătoasă e apa. Celelalte sunt beuturi spirtoase. Ele conțin un fel de otravă, care otrăvește corpul. Mâncările și beuturile se numesc cu un cuvânt *nutrimente* sau *alimente*.

În mâncări omul să fie regulat. Să mănecă dimineața, la prânz și seara să cineze. — Să nu fie *lacom* și *fără saț*. De beuturi spirtoase să se ferească!

*

Lucră, dormi cu socoteală,
Mâncă, bea cu rânduială
Poartă-te curat, frumos,
De vrei să fii sănătos!

*

Vinul, țuica cui îi place
N'are cu ce să se îmbrace!

Veșminte.

Pelângă mâncări și beuturi mai avem lipsă și de haine (veșminte). Bărbații poartă veșminte *bărbătești*, femeile poartă veșminte *femeiești*. Bărbații poartă suman, straiu, palton, glugă, cojoc, mintean, cioareci (pantaloni), pieptar (vestă), cămașă, curea (șerpar), pălărie, căciulă, cravată, cizme, ghete, păpuși, opinci. Femeile poartă: suman, scurteică, cojoc, pieptar, fustă, rochie, șurț, cămașă (îie), ciorapi, cârpă, păpuși, brâu ș. a.

Pălăria.

Părțile: fundul, păreții, tivitura, căptușeala, pielea de sudori.

Coloarea: neagră, sură, roșie, verde, albă, galbenă, pistriță.

Materia: păr, paie, stofă, pânză, lână, mătasă, piele.

Făcătorul (măestrul): pălărier, împletitor, croitor.

Folosul: scut contra căldurii și a frigului, contra ploii, po-doabă. După formă: înalte, scunde (joase), ascuțite, late, mari, mici.

După structură: tari, moi, netede, păroase (flocoase). După sexe: pălării bărbătești și femeiești.

După etate: pălării de bătrânețe, feciorești, de băieți și de fete. După chemări: pălării țărănești, popești, domnești, de vânători, de ostași, de matrozi.

După naționalități: pălării românești, ungurești și nemțești.

Sumanul.

Părțile sumanului sunt: gulerul, sumanul însuș cu aripile și mânecile. Coloarea lui e albă și pe unele locuri neagră. Pe guler, pe piept, pe aripi flori frumoase. Sumanul se face din lână de oaie, țesută acasă în răsboiu. Florile sunt cusute cu bearcă ori cu mătasă.

Sumanul ne scutește contra frigului și a ploii. Sunt sumane bărbătești și femeiești. Cele bărbătești sunt mai simple, iar cele femeiești sunt mai înflorite.

Sumanul e o haină foarte folositoare.

Cămaşa (iia).

Cămaşa poartă atât bărbaţii cât şi femeile. Cămaşa femeilor se numeşte mai ales în Ardeal iie. Cămaşa e făcută din pânză de cânepă, de in, bumbac sau misir ţesută acasă în războiu. Pe cămăşi femeile aleg în războiu sau coasă flori foarte frumoase. E foarte vestit portul românesc din jurul Sibiului, mai ales cel din Sălişte. Portul românesc nu numai că e mai frumos, dar e şi mai sănătos şi mai trainic şi nici nu-i aşă scump.

Portul românesc.

Românaşul cel cuminte
Poartă cioareci şi pieptar,
Şi opinci poartă'n picioare,
Şi la brâu poartă şerpar
Şi căciulă poartă'n cap,
Iar pe umeri poartă straiu,
Când e zi de sărbătoare,
Satu 'ntreg e în alaiu.

Româncuţa cea isteţă
Poartă iie şi cojoc;
Când o văd împodobită
Şi străinii stau pe loc.
Ea-i dedată la războiu,
Să aleagă şi să ţeasă
Şi să rădă de acelea,
Ce se 'mbracă în mătăasă!
Românaşi şi Româncuţe,
Voi puteţi să fiţi făloşi
De-acel port frumos şi bun,
Moştenit dela strămoşi;
Pe acela niciodată,
Nu-l schimbaţi cu port străin!
Limba, portul şi credinţa
Mai presus să le iubim!

(Va urmă).

OFICIOASE.

Un confort al manualelor pentru limba maghiară.*)

Lucru necontestat e, că fazele prin cari trece școala noastră confesională, sunt cât se poate de nepriincioase dezvoltării ei naturale; iar magistrul ei, bietul învățător român, a ajuns între ciocan și nicovală, cum se zice.

El singur trebuie să afle, să erueze toate acele modalități, prin cari își poate facilita munca sa, care nu e departe de a titanicilor din poveștile antice.

Dacă aceasta stă, apoi stă și aceea, că învățătorul nostru trebuie să petreacă cu atențiune atât rezultatul obținut, cât și procedurile speciale, prin cari se realizează acel rezultat.

Marele Flaubert, când a sfătuit pe Maupassant, cel mai gustat scriitor al Francezilor, că cum să-și întocmească și asigureze planul de muncă, i-a zis: „Caută să ai dor și voie de muncă, cercetează-ți, ispitește propria muncă la fiecare pas, analizează apoi munca altora, fă comparația și apoi selecțiunea“.

Iată un criteriu, în direcția căruia și noi putem lucra fără a exagera.

Terenul ne este destul de vast, dar, durere, și cam complicat, și mai ales asta ne privește.

Partea cea mai complicată, cea mai grea a muncii noastre este rezultatul, ce trebuie să-l arătăm din limba maghiară. O bună parte a acestui rezultat, relativ multumitor, îl ajungem și cu ajutorul cărții de cetire maghiare.

De data aceasta despre atari manuale m'am decis să vorbesc.

Care poate fi confortul manualelor din întrebare spre a ajunge — tot mai ușor — la ținta dorită?

Iată-l! Manualele noastre pentru limba maghiară nu ar fi nici nepractice, nici mai rele atunci, când ar conține

*) Adnex la protocolul adun. gen. din Șiria sub M.

barem unele piese, fie de conținut descriptiv ori narativ, întocmai ca și cartea de cetire din limba română.

Confortul sau avantajul de aici ar fi, că reproducerea piesei maghiare în limba română e o jucărie. Elevul, deja când citește titlul piesei maghiare, e în curat cu obiectul despre care e vorba, de sine înțeles, tractată fiind piesa de mai 'nainte în legendarul românesc.

Un inspector regesc cu vederi pedagogice, cum se cade, poate fi mulțămît și cu aceea, că piesa maghiară elevul o știe reproduce liber și numai în limba sa maternă română.

Despre aceasta sunt dovezi și până acuma.

Dacă procedura de față totuș — în general — n'ar sta, echitabil ar fi, ca să fie acceptată în clasele inferioare, unde capitalul de cunoștințe al elevilor e și mai minimal.

Vorba e însă, că nu toți și nu totdeauna putem avea de lucru cu inspectori regești de inimă și mai puțin pretențioși, de aceea — mai ales în clasele superioare — trebuie să ne nizuim de a satisface legii pe toate căile posibile.

E deja lucru știut, că elevul nu e capabil să reproducă în limba maghiară piesa maghiară citită din simplul motiv, că nu are nici bogăția de cuvinte, nici dexteritatea de a le ști legă de olaltă, lipsindu-i mediul natural de conversație. Aceasta o înțelegem și mai bine atunci, când ne dăm seama, că greutate în reproducere experiem chiar și la piesele din limba maternă.

Dacă vom medita puțin, vom afla și aci expedient, anume: după ce am citit piesa maghiară, căutăm, ca să concentrăm înțelesul piesei în câteva ziceri cât mai scurte, cari ziceri le vom scrie pe tablă și apoi elevii într'un caiet separat.

Prezentul extras va formă o lecție separată în ora viitoare, deoarece în ora primă abia avem timp de a ceti cu toții piesa.

Aşa de pildă lectura maghiară „A fehér ló regéje“, care constă din 29 orduri tipărite cu 14 ziceri unele mai lungi decât altele, prin amintita procedură putem reduce înţelesul adevărat al lecturii la 14 şiruri tipărite cu 7 ziceri scurte. Deci e mai uşor a reproduce cu elevii — plane în o limbă străină — 7 ziceri scurte decât 14 lungi.

Pare lucru cam greu a produce astfel la toate piesele, dar adevărul real e, că e şi mai greu întors.

Altcum părerea mea e, că ne mai alegem câteva lecturi mai însemnate şi mai întâi cu acelea ne ocupăm, bine ştiind unul fiecarele din noi, că un rezultat solid şi omnilateral din limba maghiară — pelângă toată sforţarea — nu se poate obţine.

Aci, negreşit, nu vom lua în considerare băieţii şcoalei noastre din Giulia sau Erdeiş, cari neinstruaţi chiar ştiu mai mult din limba maghiară decât ai noştri ceştialţi, cu cari ne trudim tot anul.

Chiar şi în această privinţă înţeleg extragerea piesei în câteva propoziţii, s'ar simplifica şi mai mult în cazul, dacă manualele pentru limba maghiară şi special: cartea de cetire la finea anumitor piese ar conţineă numitul extras, ceeace s'ar putea cu atât mai vârtos, cu cât şi azi întâlnim manuale la finea pieselor căroră dăm de un anumit exerciţiu compus din întrebări, cari de multe ori sunt fără nici un rost.

Prin urmare manuale de limba maghiară, ce ar conţineă material simil cu manualele din limba română deoparte, şi inducerea într'un mic sumar a înţelesului pieselor maghiare cetite de altăparte, ar formă un bun mijloc de a accelera realizarea unui spor tot mai multămitor al limbei maghiare în şcoalele noastre.

Ce-i drept, inducere de material simil aflăm şi în cărţile lui Vuia, dar aceasta nu reprezintă decât un minim foarte disparent.

Se poate, unii vor zice: chestia atinsă de mine în prezenta lucrare are să privească mai mult pe autorii de manuale, şi nu pe învăţători.

Răspunsul meu este, că lucrul nu stă tocmai așa, fiindcă eu am relevat și atari părți, cari pe noi ne pot interesa deadreptul, irelevant — că autorii de manuale vor țineă cont de ele sau nu!

Relativ la materialul simil al cărții de cetire române și maghiare, care cerință privește direct pe autorii de manuale, avem tot dreptul să căutăm și discutăm, cari manuale sunt mai acomodate, precum și aceea, că cum ar putea deveni acelea și mai bune decât ce sunt.

Acestea-mi sunt modestele păreri în chestia atinsă: păreri isvorite din necesități didactice, metodice, asupra cărora frații colegi au tot dreptul de a-și spune cuvântul.

I. Crișianu,
inv.

Proiect de statute*)

referitoare la înființarea și administrarea — înființându-lui „**Fond de ajutorare învățătoresc**“
al învățătorilor din dieceza Arad.

I. Scopul și mijloacele.

§ 1. Acest fond se înființează cu *scopul*, că din venitele lui să se ajutoreze în caz de morb greu învățătorii români confesionali membri ai acestei asociațiuni.

§ 2. *Ajutorul* se va da deocamdată numai acelor, cari dovedesc, că sunt bolnavi greu fără voia lor — cu deosebire dacă acel morb le-a provenit din încordarea spirituală ori activitatea prestată îndecursul timpului de funcțiune pedagogică (didactică) și nu dispun de mijloace suficiente pentru de a se ajutură în căutarea sănătății pierdute.

În periodul prim, de 5 ani, al înființării ajutorul nu poate fi mai mare de 100 (una sută) coroane și nici nu se poate repeta consecutiv.

*) Se recomandă în atențiunea preșidenților de despărțăminte, cu scop de al supune aprețierii conferințelor de primăvară.

§ 3. *Mijloacele* pentru susținerea acestui fond ar fi: dotațiuni particulare și taxele anuale dela membri, cari se fixează deocamdată în suma de 10 (zece) coroane.

II. Membrii fondului.

§ 4. Membru al acestui fond de ajutorare poate fi oricare învățător, dacă e membru și al reuniunii învățătorilor arădani și solvește regulat taxa (cuota) anuală de zece coroane.

§ 5. Învățătorii nemembri ai reuniunii, ca să poată deveni ai fondului, mai întâiu au să se facă membri ajutători ai reuniunii învățătorilor arădani (§ 8 dt. reun).

§ 6. Calitatea de membru al fondului se pierde:

- a) prin răposare;
- b) prin emigrare în altă țară;
- c) dacă după repetite provocări nu solvește taxa anuală de membru;
- d) dacă morbul i s'a agravat prin alcoolism, ori alte excese de proveniențe, ce contrazic moralității.

§ 7. Vot decisiv au toți membrii fondului.

III. Organizarea fondului.

§ 8. Pentru realizarea scopului precizat în §§-ii precedenți, „Fondul de ajutorare“ își dezvoltă activitatea sa prin următoarele organe:

- a) adunarea generală,
- b) comitetul și
- c) biuroul (prezidiul și funcționarii).

A) Adunarea generală.

§ 9. Adunarea generală a fondului își ține ședințele în tot anul deodată cu adunarea generală a reuniunii învățătoresți. Spre acest scop și convocarea se face deodată cu a adunării generale a reuniunii învățătoresți.

§ 10. Adunarea generală examinează și decide:

- a) asupra rapoartelor de cassă;

b) asupra propunerilor emenate decătră comitetul fundațional;

c) primește membrii recomandați de comitetul fondului;

d) decide definitiv asupra taxelor sau cuotelor anuale, cari trebuie să le solvească membrii;

e) votează cuota sumei de ajutor la membrii bolnavi;

f) votează bugetul și modificarea statutelor și

g) alege prezidiul, comitetul și funcționarii.

§ 11. Pentru aducerea unei deciziuni valide se re-cere, să fie prezenți $\frac{1}{4}$ din numărul membrilor, iar dacă nu s'ar putea aduce nici un decis din lipsa membrilor, atunci se convoacă adunare extraordinară, când apoi se va decide cu majoritatea celor prezenți. Votul se dă în persoană.

§ 12. În caz de urgență la cererea înscris a lor 20 membri, președintele este îndatorat să convoace adunare generală extraordinară.

B) Comitetul fondului.

§ 13. Comitetul reuniunii se compune:

a) din oficianții reuniunii,

b) din 16 membri aleși pe 3 ani decătră adunarea generală, dintre cari 12 sunt m. comit. reuniunii învățătorești — dacă aceia sunt și membrii fondului — (prevăzut în § 16 din statut), iar 8 sunt aleși dintre învățătorii altor dieceze (vezi § 5).

§ 14. Agendele comitetului sunt următoarele:

a) Înscris membri noi și-i recomandă adunării generale spre susceperă;

b) primește „dotațiuni“ ori „legate“ din partea binefăcătorilor;

c) face proiect de buget și censurează socoata cassarului;

d) se îngrijește de încassarea taxelor;

e) administrează averea fondului conform deciziunilor adunării generale;

f) duce la îndeplinire concluzele adunării generale;

g) fixează ziua, când să se țină adunarea generală.

§ 15. Spre a aduce un concluz valid în ședințele comitetului trebuie să fie prezenți -- afară de prezidiu încă 4 membri, iar fiind voturile egale în aducerea concluzelor, decide votul președintelui.

§ 16. Comitetul își va ține ședințele în orașul Arad cel puțin de 2 ori în an, în caz de lipsă și mai de multeori, dar participanților pentru prezentare nu li se rebonifică nici un fel de spese de călătorie, până ce fondul nu va dispune de un capital mai însemnat.

C) Biuroul sau funcționarii.

§ 17. Biuroul se compune:

- a) din un prezident,
- b) un viceprezident,
- c) un notar,
- d) un cassar și
- e) un controlor.

Acești funcționari se aleg decătră adunarea generală dintre funcționarii „Reuniunei învățătoarești arădane“, dacă sunt și membri ai fondului, pe timp de 3 ani și pot fi realeși.

§ 18. Agendele referitoare la fiecare funcționar sunt următoarele:

Președintele convoacă adunările generale și ale comitetului, conduce aceste ședințe și subsemnează toate actele reuniunei dimpreună cu notarul, reprezintă fondul în toate afacerile și asemează toate hârtiile (de valoare) referitoare la cassă.

Vicepreședintele ajută și substitue în caz de lipsă.

Notarul poartă evidență despre membrii fondului (face conspect), conduce protocolul ședințelor generale și de comitet și subscie actele reuniunei împreună cu președintele.

Cassarul încasează taxele și face solvirile asemnate decâtă președinte, despre ce va purtă un ziar de cassă. În fiecare ședință de comitet va face o dare de seamă despre starea cassei, iar la finea anului va face rațiocin despre toate venitele și spesele anului respectiv.

Despre membrii fondului va țineă evidență.

Controlorul din timp în timp scontează cassa, contra-semnează actele referitoare la cassă, iar despre cele observate va raportă președintelui.

§ 19. Atât cassarul cât și controlorul sunt responsabili despre averea fondului.

IV. Dispoziții finale.

§ 20. Dacă capitalul fundațional — prin mulțimea membrilor, eventual prin darurile ce s'ar face — ar ajunge la o sumă destul de însemnată, încât din interesele anuale să se poată face ajutorări fără de a se simți, atunci pot să se micșoreze cuatele anuale și să se mărească ajutoarele.

§ 21. În cazul când petițiunile de ajutorare sunt puține și capitalul fundațional aduce interese însemnate, adunarea generală, în urma propunerii comitetului, poate escrive (din timp în timp) concurs de stipendii pentru fiii de învățători cu familie grea.

§ 22. Asociarea se va desființă, când aceasta o cere $\frac{2}{3}$ din numărul membrilor, iar în adunarea generală, convocată anume spre acest scop, $\frac{2}{3}$ din numărul celor prezenți ar decide-o aceasta.

În acest caz averea fondului va trece în administrația consistorului rom. gr. or. din Arad, care o va întrebuință exclusiv pentru ajutorarea fiilor de învățători (și mai ales, cari studiază în preparandia română din Arad).

Petru Vancu.

REVISTE.

„Convorbiri Literare“ în nr. 2 continuă interesantul studiu al dlui G. Bogdan-Duică: „Școala normală cum este și cum trebuie să fie“, în care înșiră o mulțime de date prețioase referitoare la educația fizică și morală a normaliştilor depe vremuri.

Cetind aceste crâmpie din viața trudită a normaliştilor în cea mai mare parte săraci și răzimați numai pe ajutorul acestor institute de educație, ne aducem cu duioșie aminte și de stările dela noi, cari au făcut pe mulți colegi tineri și debili să se ofilească și să sucombe sub loviturile aspre ale vieții, mai degrabă decât am fi crezut.

„Săptămâna politică și culturală“ în nr. 8 cuprinde un articol semnat de dl *Gabrielescu*, în care face o vie propagandă despre înființarea caselor de cetire, arătând rolul acestora în mișcarea culturală. Alături de această propagandă culturală scoate în relief însemnătatea *Băncilor populare* și a *Obștiilor satești*, cari pe măsură ce-și măresc fondul de rezervă destinează o parte din ele pentru scopuri culturale.

De încheiere face următoarea concluziune:

„In focarele acestea — în cari ard candelă fără prihană a iubirii de neam și de moșie, a credinței celei sfinte și a împunătorității noastre la minte și la suflet, — ne recensăm nădejdea, că va birui vâlul întunecimii satelor noastre, și gândindu-ne la puterea lor mântuitoare, ne vin în minte versurile poetului:

„...În picături de lumină,
„Din geana zărilor albastre
„Eu văd cum tremură și 'nvie
„Nădejdea visurilor noastre...”

„Flacăra“ din 8 martie își închină numărul măestrului Al. Vlăhuță, unul dintre cei mai mari poeți ai neamului nostru și cel mai talentat ucenic al nemuritorului Eminescu.

În primul articol dl *C. Sp. Hașmaș* din prilejul aparițiunii ultimului volum al măestrului „Dreptate“, face o aprețiere justă asupra operei artistice a poetului precum și personalității sale distinse numindu-l „un mare învățător“.

În articolul: „La Vlăhuță, la Gugești“ dl *P. L.* descrie în mod afectat despre viața patriarhală a poetului retras depe câmpul de luptă, despre adevăratul cult al oamenilor noștri mari, ce se celebrează cu atâta pietate în sanctuarul acelei familii distinse, precum și despre dragostea sinceră și nefățărită a familiei de-a primi și a trata musafirii.

„*Selecțiunea*“ este titlul unei nouă reviste, ce a început să apară din februarie în Constanța sub conducerea d-lor *Dr. A. Tălășescu* și *Mircea R. Șirianu*.

Noua revistă este totodată organul „Ligei pentru apărarea limbei“, care în nr. 1 lansează următorul călduros apel:

„Apărarea limbei, armonizarea ei artistică, și înfăptuirea idealului național este programul de acțiune al Ligei noastre. Dorim ca fiecare român știutor de carte să devie membru în liga noastră, pentruca cele 14 mil. de români, națiunea cea mai mare și cea mai nobilă din sudostul Europei să devie și cea mai puternică și nepieritoare ca soarele, care și-a ales prin această țară reprezentantul său pe pământ în vechea dinastie divină.“

Primul articol este intitulat „Pentru apărarea limbei“ și cuprinde în amănunte programul de muncă al acestei instituțiuni. Al doilea articol „Succesiunea Romei“ este scris de dl *Mircea R. Șirianu* și e dedicat tinereții române. Acest articol cuprinde într-o formă aleasă, care trebuie să fie idealul românismului. Rubricile următoare cuprind recenzii, critice și discuții referitoare la limbă, cari o fac deopotrivă de interesantă și atrăgătoare.

Revista aceasta nădăjduim că va străbate cu ușurință în rândurile cele largi ale cărturării noastre, mai ales că e scrisă într-o limbă ușoară și cunoscute fiind sentimentele, de cari sunt conduși cei doi scriitori tineri din fruntea ei. Prețul e de 5 lei anual.

CRONICA.

Congresul cultural al corp. didactic din Bucovina. Comitetul central al corp. did. din Bucovina a ținut duminică în 1 martie crt. sub cond. președintelui *Gheorghe Tofan* în Cernăuți o ședință, în care s'a hotărât convocarea congresului cultural în Suceava pe timpul Rusaliilor; să înceapă sâmbătă și să se termine marți.

Ordinea de zi s'a hotărît să cuprindă următoarele deziderate:

1. *Educația învățătorimii.* (Mijloace de perfecționare, cursuri de vară etc.)
2. *Naționalismul în școala română.* (Naționalizarea învăț. primar și sec., înlăturarea utracvismului, introducerea istoriei rom., schimbarea planului de învăț.)
3. *Activitatea extrașcolară a învățătorilor și a învățătoarelor.*
4. *Organizația învățătorimii.*

„Muzeul Grigorescu“. În 4/17 martie a avut loc la Ateneul român din București inaugurarea „Muzeului Grigorescu“ în prezența ministrului cultelor.

Se știe că operele lui Grigorescu se găseau până acum răspândite pe diferite autorități și la Palatul Artelor. Din inițiativa dlui I. G. Duca, ministrul cultelor, ele au fost strânse într'un singur loc, într'o vastă sală a Ateneului român, sală care va purta numele: „Muzeul artistic al pictorului Grigorescu“ și care va fi în permanență deschisă pentru public.

„Domnul Notar“ piesa teatrală a dlui Octavian Goga, care cuprinde un crâmpieiu din viața zbuciumată dela noi, după mărțuria ziarelor de dincolo și dela noi, a avut pe scena Teatrului Național din București un succes aproape fără păreche. Lumea a rămas extaziată la vederea scenelor tragice, ce se întâmplă în acest colț de țară. Această lume înțelegătoare a artei a căutat să-și și arate dragostea față de autorul acestei creațiuni de mare valoare prin un banchet, la care a luat parte multă lume aleasă și s'au rostit multe vorbiri, cari vor avea darul să încolțească în suflete.

INFORMAȚIUNI.

† Dimitrie Nădăban învățător pensionat, care a servit frunțașă comună Socodor 44 ani, în 23 v. a. l. c. a încetat din viață. Odihnească în pace!

Congresul învățătorilor. Suntem informați că Consistoriul Mitropolitan în ultima ședință a senatului școlar a decis convocarea învățătorilor din Mitropolie la un congres, în care să se discute toate chestiunile arzătoare, conform dorințelor de mult exprimate

a învățătorimei. La acest congres vor fi reprezentați învățătorii din fiecare protopopiat prin un exmis al lor, dar pot lua parte fără deosebire toți învățătorii. Congresul se va ține în vara anului curinte în Arad. Incredințat cu aceasta afacere din partea Consistorului Mitropolitan este Preacuvioșia Sa părintele protosincel și director seminarial *Roman R. Ciorogariu*. Chestiunile de interes general le cunosc toți învățătorii. Ar fi de dorit că cei ce s'au ocupat special cu atare afacere, spre exemplu cu: chestiunea fondului de penziune regnicolar, legea de salarizare, legea Aponyiană, planul de învățământ, regulamentul pentru organizarea învățământului, revizoratele școlare, comisarii de examene, reuniunile învățătoarești, cursurile de vară pentru promovarea cunoștințelor, raportul învățătorului față de organele bisericești etc. etc., să se pregătească de timpuriu și să se însinue ca referenți în respectiva chestiune. După primirea concluzului vom da informații și mai amănunțite.

Legea de penziune învățătoarească. Aflăm din loc competent că revizuirea legii de penziune este în lucrare și ia va fi prezentată dietei încă în cursul anului curinte.

O rugare către Domnii învățători. În interesul bineprinceput al cauzei ce o reprezentăm și cu scop de a înălța cinstea și reputațiunea noastră dăscălească rugăm pe frații învățători să avizeze prezidiul prin o carte de corespondență dacă sunt sau nu abonați la organul partidului național „*Românul*” din Arad.

Solviri: *Taxă:* Petru Marșeu, preot 40 cor. Ioan Popovici, Mihai Dragoș, Elvira Cioara, câte 2 cor.

Organ: Ministru de interne 8 cor. 90 fileri. Ioan Popovici, Mihai Dragoș și Elvira Cioara, câte 5 cor.

Monumentul Dr. P. Pipoș: Văd. Zina Pipoș, Elena Pipoș, câte 20 cor. Trăian Țabic, Mihai Dragoș, Elvira Cioara, Ioan Cioara, Teodor Lucaciu, Teodor Câmpan, Teodor Leucuța, Ștefan Capra, I. Bele, Dimitrie Ciobotă, M. Mariș, Dr. Dimitrie Barbu, P. Marșeu, Vasiliu Beleş, Zaharie Colceriu, câte 1 cor. 74 fileri; Ioan Crișan, N. Codrean, Aurel Guiu, câte 2 cor. G. Ardelean 3 cor. 74 fileri. Ignatie Taucean 74 fileri.

Bibliografie.

„Sociologie“ este titlul unei importante lucrări din domeniul filozofiei apărută de curând în atelierele grafice Socec și scrisă de dl G. D. Scraba, membru în comisiunea permanentă a congreselor internaționale de filozofie. Dl Scraba, se știe, dezvoltă o mănoasă activitate filozofică pe terenul științelor sociale, pentru cari literatura noastră științifică nu poate să-i fie decât recunoscătoare. Păturile cele largi ale societății omenesti se conduc după anumite legi pozitive, dela cunoașterea cărora depinde de multeori nivelarea contrastelor dintre clase precum și zguduirea echilibrului dintre țări și popoare. Lucrarea dlui Scraba cuprinde 6 capitole care de care mai interesante: Cap I. *Filozofia generală*; II. *Filozofia socială*; III. *Știința pură și științele speciale*; IV. *Sociologia științifică*; V. *Istoria și obiectul ei*; VI. *Istoria socială*. Construcția frazei e nu se poate mai ușoară, iar limba ineccepționabilă din toate punctele de vedere.

Toate aceste calități ale operei ne îndeamnă să o recomandăm cu căldură fraților învățători, a căror cultură nu se poate privi completă fără a fi introduși cel puțin într-o știință atât de complexă și folositoare cum e știința sociologiei.

Sumarul:

I. C. Bratu: „Educațiunea morală“; „Discursul contelui Tisza referitor la școală și învățători“; „Exerciții intuitive“; *Partea oficioasă*: I. Crișan: Un confort al manualelor pentru limba maghiară. Petru Vancu: Proiect de statute. *Reviste*: „Convorbiri Literare“; „Săptămâna politică și culturală“; „Flacăra“; „Selecțiunea“. *Cronica*: „Congresul cultural al corpului didactic din Bucovina“; „Muzeul Grigorescu“; „Domnul Notar“. *Informațiuni. Bibliografie*.

